

JESENÍČEK

Č. 4/2020-2021

ROČNÍK 46

PROTIDROGOVÝ VLAK V RAKOVNÍKU

Již podruhé se naše škola (s odstupem dvou let) zúčastnila akce Protidrogový vlak, jenž brázdí Evropu od Německa po Polsko. Tentokrát se žáci 8. třídy (v omezeném počtu kvůli protiepidemiologickým opatřením) vydali do Rakovníka v pátek 2. října 2020 s třídní učitelkou Evou Konířovou a školním metodikem prevence Lenkou Valešovou.

Jednoduchý, ale zároveň propracovaný příběh ukazuje dětem na skutečných příkladech nebezpečnost drog a jejich vliv na život člověka se všemi negativními důsledky. Za tímto účelem upravili organizátoři akce vlakovou soupravu do podoby multimediálních sálů, kde se návštěvníci stávají nepřímými účastníky smutných příběhů o příčinách, vývoji a důsledcích drogové závislosti. Pro žáky to byla skvělá motivace ke zdravému životnímu stylu a inspirace k pozitivním životním hodnotám.

Sami osmáci zhodnotili program jako velmi přínosný a o emotivním prožitku diskutovali ještě po výstupu z vlaku.

FESTIVAL VĚDY 2020 ONLINE

Až do pondělí 30. 11. 2020 bude na internetové stránce <https://www.festival-vedy.cz/online/> probíhat online Festival vědy aneb VědaFest. Jde o jeho 8. ročník, ale letos poprvé lze všechny expozice navštívit obrazem i zvukem ze svých domovů. Akci pořádají DDM hlavního města Prahy, České vysoké učení technické v Praze a Vysoká škola chemicko-technologická v Praze s cílem:

- Hravou a interaktivní formou přiblížit vědní obory
- Cestou tvůrčích expozic popularizovat vědu
- Představit moderní výzkum všech vědních oborů pro praktické využití
- Podchytit zájem dětí a mládeže především o přírodo-vědné a technické obory

Téma letošního ročníku je Inovace pro budoucnost. Nechť pohled virtuálníma očima přinese všem vzrušující zážitky!

(28. 3. 1592 – 15. 11. 1670)

Jan Amos Komenský v pražském muzeu voskových figurín

NAROZENÍ

Jan Amos Komenský se narodil 28. března 1592 jako nejmladší z pěti dětí Martina Szegese (později zvaného Komenský) a jeho manželky Anny. Kde se tak přesně stalo, je dodnes opředeno řadou otázek. Jako nejpravděpodobnější místa jeho narození se uvádějí Uherský Brod, Nivnice nebo obec Komňa v okrese Uherské Hradiště.

STUDIA

Když bylo Janovi 12 let, zemřeli mu rodiče a jeho výchovy se ujala jeho teta Zuzana Nohálová ze Strážnice. Navštěvoval zdejší bratrskou školu, poté byl poslán do Přerova (1608). Právě tady, na bratrském latinském gymnáziu, získal znalost latiny, která mu otevřela cestu k vysokoškolskému studiu.

V roce 1611 odešel na akademii do německého Herbornu. Již při studiu začal pomáhat učiteli teologie a nejmladšímu členu profesorského sboru Johannu Heinrichu (Janu Jindřichu) Alstedovi s pracemi na obecné encyklopedii. Sám pak začal psát dvě velká díla – slovník *Poklad jazyka českého* a encyklopedii *Divadlo veškerenstva věcí*, která však nedokončil.

V roce 1613 navštívil Amsterdam, v té době vysoce rozvinuté město Evropy. Odtud se vypravil na univerzitu do Heidelbergu v Německu, kde ovšem strávil jen jeden semestr. Poté se roku 1614 vrátil přes Prahu do Přerova, kde dříve studoval.

KAZATEL JEDNOTY BRATRSKÉ

Dne 26. 4. 1616 byl vysvěcen na kněze a v letech 1618 až 1621 působil ve Fulneku jako kazatel Jednoty bratrské a rektor zdejší školy. Ve Fulneku poznal i svou první manželku Magdalenu Vizovskou, s níž se v červnu 1618 oženil.

Johann Heinrich Alsted

JAN AMOS KOMENSKÝ,
ve světě známý pod latinskou verzí svého jména **COMENIUS,** vstoupil do dějin jako významný myslitel, filozof, teolog a zejména tvůrce moderní pedagogiky.

Vydal mnoho cenných publikací a významně přispěl k reformám školství.

Od úmrtí učitele národů uplynulo k 15. listopadu letošního roku právě 350 let.

Ferdinand II. Štýrský

Fridrich Falcký

Politická situace však neúprosně spěla k ozbrojenému konfliktu mezi katolickým vojskem císaře Ferdinanda II. Štýrského a stavovským vojskem Fridricha Falckého. Bitva na Bílé hoře 8. listopadu 1620 skončila trpkou porážkou českých stavů a prosazením katolictví jako jediného náboženství.

Komenskému nastaly zlé časy. Coby nekatolík musel opustit Fulnek a skrývat se na různých místech v Čechách a na Moravě.

V letech 1622 – 1625/26 našel úkryt v Brandýse nad Orlicí na panství svého příznivce Karla staršího ze Žerotína. Tady ho také zastihla zpráva o smrti manželky Magdaleny a jeho dvou synů, kteří podlehl morové epidemii (1622). Komenský nachází útěchu a zapomnění ve své práci. Vznikají tak další spisy, například Truchlivý (1624), Hlubina bezpečnosti (1624) a snad jeho nejznámější filozofické dílo Labyrint světa a ráj srdce (1623).

V Brandýse nad Orlicí se posléze seznámil se svou druhou ženou Marií Dorotou Cyrillovou. Vzali se 3. září 1624 a měli spolu následně dcery Dorotu Kristinu, Alžbětu a Zuzanu a syna Daniela. V letech 1625 – 1626 pak Komenský podnikl řadu důležitých cest, které měly připravovat půdu pro emigraci členů Jednoty bratrské.

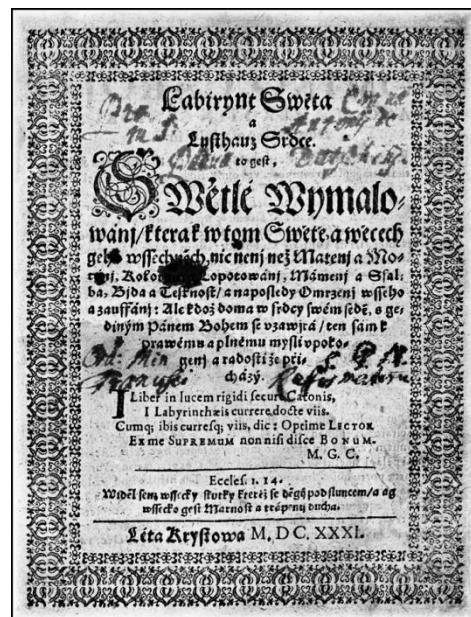
KOMENSKÝ A VĚŠTBY

Pozdější učitel národů byl jistě racionálně uvažujícím mužem. Přesto se zcela vážně zabýval vidinami vizionářů, k nimž patřila i sedmnáctiletá Kristina Poniatovská (1610 – 1644) trpící sluchovými a zrakovými halucinacemi. S touto mladou dívkou, která (prý po zhlédnutí komety nad zámekem v Horní Branné 12. listopadu 1627) upadala do vytržení a prorokovala budoucnost, se Komenský seznámil na podzim roku 1627. Zpočátku jejím vidinám nedůvěřoval, když ale Kristina začala blouznit o tom, že se Fridrich Falcký vrátí na český trůn, rád takové předpovědi uvěřil. Byl nejspíš v situaci, kdy se chytal každé naděje.

Osvobození českých zemí od habsburské nadvlády předpovídal také Komenského bývalý spolužák Mikuláš Drabík (1588 – 1671). Ačkoli historikové jeho vize připisují alkoholovému deliriu, Komenský je bral vážně a s Drabíkem udržoval korespondenci až do své smrti v roce 1670.

EXIL

Jan Amos Komenský odešel do exilu v roce 1628. Odcestoval do Polska, kde se usadil v městečku Lešno. Byl zvolen písařem, biskupem (1632) a zástupcem rektora na zdejším gymnáziu. Začal se hlouběji zabývat pedagogikou a zasazoval se o reformu školství. Později sepisuje významná díla, známá po celé Evropě, a dostává nabídky k vyučování na různých univerzitách.

První velkou nabídku Komenský přijal až v letech 1641 – 1642 od anglického parlamentu. Jezdil na přednášky po Anglii a přednášel dokonce na Královské akademii věd. Těšil se mimořádně úctě – zejména pro své návrhy na pansofickou (vševědnou) školu. Tehdy si uvědomil, že právě touto cestou může rozšířit svůj vliv, a více než o reformu školství se začal zajímat o reformu celého světa.

KOMENSKÝ VE ŠVÉDSKU

V roce 1642 přijal Komenský pozvání do Švédska, aby vedl reformu tamního školství a napsal k ní učebnice. Vznikl zde spis **Nejnovější metoda jazyků**. Z nové pozice požádal kancléře Axela Oxenstiernu a královnu Kristinu o podporu pro svůj národ a církev, avšak vestfálský mír roku 1648 ukončil nejen třicetiletou válku, ale i veškeré naděje českých exulantů na návrat do vlasti. S rodnou zemí a církví se rozloučil spisem **Kšaft umírající matky Jednoty bratrské**, v němž vyjádřil bolest nad neštěstím svého národa i víru v jeho šťastnou budoucnost.

Kristina Švédská

NÁVRATY DO LEŠNA

V roce 1648 se vrátil zpět do Lešna a stal se zde biskupem. Ve stejném roce mu zemřela i jeho druhá žena Marie Dorota. Komenský byl zdrcen, strávil s ní mnoho let a měl s ní čtyři děti.

V roce 1649 se oženil potřetí, tentokrát s o třicet let mladší Janou Gajusovou. Toto poslední manželství bylo již bezdětné. Jana Gajusová provázela manžela po celý zbytek jeho života.

Na pozvání knížecího rodu Rákócziů začal Komenský od roku 1651 do roku 1654 působit v Sedmihradsku, kde napsal řadu výtečných didaktických děl. Poté se opět vrátil do Lešna, avšak po jeho vypálení v roce 1656 musel hledat nové zázemí. Při požáru sice přišel o své vzácné rukopisy, ale zachránil život sobě i rodině.

AMSTERDAM

Posledním domovem Jana Amose Komenského se stal nizozemský Amsterdam, kde působil v letech 1656 až 1670. I nadále hájil své myšlenky a postoje ve snaze burcovat evropské svědomí proti útlaku náboženské a národní svobody. Neustával ani v práci nad svým nejrozsáhlejším dílem nazvaným **Obecná porada o nápravě věcí lidských**, v němž toužil shrnout veškeré dosavadní poznatky vědy. Roku 1657 byla vydána polovina z celého jeho díla **Veškeré spisy didaktické (Opera didactica omnia)**, které se setkaly s velkým ohlasem.

Jan Amos Komenský zemřel po dlouhodobých zdravotních problémech dne 15. listopadu 1670 ve věku sedmdesáti osmi let. Pohřben byl v Naardenu, kde vzniklo ve dvacátém století jeho důstojné mauzoleum.

Z DÍLA JANA AMOSE KOMENSKÉHO

☞ **Informatorium školy mateřské** (1630) – Kniha pro matky a chůvy, v níž Komenský zdůrazňuje důležitost předškolní výchovy.

☞ **Labyrint světa a ráj srdce** (vydáno v roce 1631) – Kniha, v níž Komenský využil svých zážitků z cest. Poutník (Komenský) putuje světem a společníky mu dělají průvodci Všežvěd Všudybud a Mámení. Ti mu líčí krásy dobře fungujícího světa, on však vidí jen faleš, marnost, bídu a smrt. Východisko ze zmatků tohoto světa spařuje v otevření se božím pravdám.

☞ **Brána jazyků otevřená** (1631 latinsky, 1633 česky) – Pojednání o důležitosti jazyků a zásadách, jak se jim učit. Učebnice získala značnou popularitu a dočkala se respektu i od pražských jezuitů.

☞ **Hlubina bezpečnosti** (Centrum securitatis, 1633) – Filozoficko-náboženské pojednání.

☞ **Plán vševědy** (1643) – Dílo propagující názor, že rozšíření vzdělanosti napravuje společenské nesrovnalosti.

☞ **Nejnovější metoda jazyků** (Linguarum methodus novissima, 1649) – Návod k vyučování jazyků.

☞ **Škola hrou** (Schola ludus, 1654) – Soubor didaktických divadelních her, které měly u žáků prohloubit znalost latiny. Komenský poukazoval na nutnost názorového učení za použití příkladů, na učební postup od jednoduchého k složitějšímu. Vzdělání má být podle něj přístupné všem, bez rozdílu sociálního původu a pohlaví.

☞ **Velká didaktika** (Didactica magna, 1657) – Pedagogická práce, která je přeložena do všech evropských jazyků. Prosazuje, aby se z pedagogiky stal vědní obor a aby byly přesně určeny zákony výchovy. Komenský se zde snaží vysvětlit, že škola je důležitá pro každého jedince a výchova je nutná k důstojnému lidskému životu. Hlavní je nikoli učitel, ale žák. Přesně vymezil, v jakém věku má kdo dítě vychovávat (rodiče, školka, škola atd.).

☞ **Svět v obrazech** (Orbis pictus, 1658) – První obrázková učebnice pro mládež a nejznámější Komenského kniha. Původně učebnice latiny, později vzor pro všechny jazykové učebnice.

☞ **Anděl míru** (Angelu pacis, 1667) – Práce směřující k porozumění mezi národy.

NĚKTERÉ CITÁTY JANA AMOSE KOMENSKÉHO

☞ Posláním od začátku do konce budiž hledati a nalézati způsob, který by umožnil, aby učitelé méně učili, žáci se však více naučili, aby ve školách neměl místa křik, pocit ošklivosti, vědomí marné práce.

☞ Buď příjemný a milý ve tváři, vlídný a zdvořilý ve způsobech, přívětivý a pravdomluvný ústy, vroucí a upřímný srdcem. Miluj a tak milován budeš.

☞ Nemilovat knihy znamená nemilovat moudrost. Nemilovat moudrost však znamená stát se hlupákem.

ÚLOHA LVA NIKOLAJEVIČE TOLSTÉHO

(Lev Nikolajevič Tolstoj, 1828 – 1910, ruský spisovatel)

ZADÁNÍ:

Skupina sekáčů měla pokosit dvě louky, z nichž jedna byla dvakrát větší než druhá.

Půl dne kosila celá skupina větší louku.

V druhé polovině dne se skupina rozdělila na dvě stejné části.

První část skupiny pokračovala v kosení větší louky a do konce dne ji celou pokosila.

Druhá část kosila až do konce dne menší louku, ale práci nedokončila.

Zbytek menší louky pokosil jeden sekáč následující den.

OTÁZKA:

Kolik sekáčů bylo ve skupině?

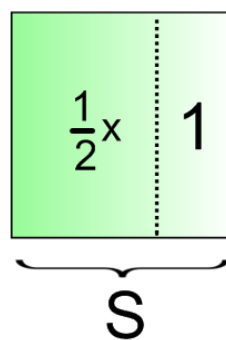
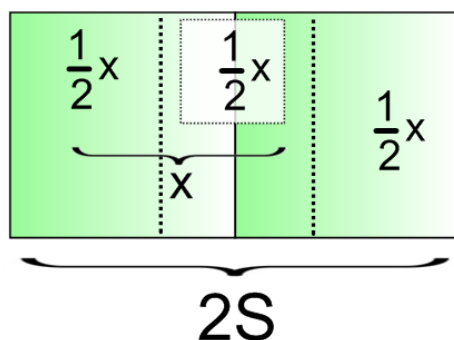
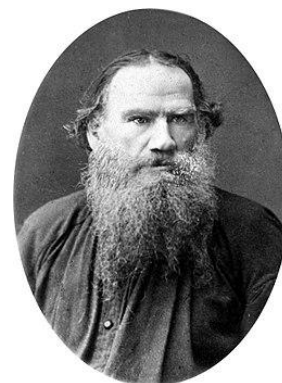
☺ Než se podíváš na řešení pokus se úlohu vyřešit sám.

ŘEŠENÍ:

x ... Počet sekáčů

y ... Plocha posekaná jedním sekáčem za jeden den

S ... Plocha menší louky

VĚTŠÍ LOUKA (2S)
$2S = \frac{1}{2} \cdot x \cdot y + \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot x \cdot y \quad / \cdot 4$ $8S = 2xy + xy$ $8S = \mathbf{3xy}$

MENŠÍ LOUKA (S)
$S = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{2} \cdot x \cdot y + 1 \cdot y \quad / \cdot 8$ $8S = \mathbf{2xy + 8y}$

$$\begin{aligned} \mathbf{3xy} &= \mathbf{2xy + 8y} \\ xy - 8y &= 0 \\ y \cdot (x - 8) &= 0 \quad / : y \\ x - 8 &= 0 \\ x &= 8 \end{aligned}$$

ODPOVĚĎ: Ve skupině bylo 8 sekáčů.

ČTENÁŘSKÁ SOUTĚŽ JESENÍČKU

ŘEŠENÍ HÁDANEK Z ČÍSLA 3/2020 – 2021:

1.- SLOUČENKY

- a) KRA + VATA → KRAVATA
- b) VES + MÍR → VESMÍR
- c) STO + NOŽKA → STONOŽKA
- d) ZLO + ZVYK → ZLOZVYK

2.- SKRÝVAČKY

- a) SOVA
- b) SLAVÍK
- c) KANÁR
- d) DROZD
- e) STRAKA

1) KVÍZ - Z NAŠICH LESŮ

1) Který pták bývá označován jako „lesní policie“?

- a) Káně lesní
- b) Datel černý
- c) Sojka obecná

2) Co je požerek?

- a) Zbytek mršiny napadené šelmami
- b) Vyvržená směs nestravitelných částí soví potravy
- c) Chodbičky vyhlodané v rostlinných částech brouky a larvami podkorního hmyzu

3) Které z uvedených plemen patří mezi národní plemena loveckých psů?

- a) Český fousek
- b) Československý vlčák
- c) Český strakatý pes

4) Česko se může pochlubit chovem bílé jelení zvěře. Odkud se k nám tato „zoologická zvláštnost“ dostala?

- a) Z Persie
- b) Ze střední Afriky
- c) Z Austrálie

5) Který smysl je nejdůležitější při dorozumívání mravenců?

- a) Hmat
- b) Čich
- c) Sluch

6) Kolik národních parků je v České republice?

- a) Tři
- b) Čtyři
- c) Pět

2) OBRÁZKOVÉ ROVNICE

$$\text{👤} + \text{👤} + \text{👤} = 30$$

$$\text{🌿} + \text{🌿} + \text{👤} = 22$$

$$\text{🏰} + \text{🏰} + \text{🌿} = 16$$

$$\text{👤} \cdot \text{🏰} + \text{🌿} = ?$$

3) PODIVNÝ PŘEDMĚT

Jak byl vyroben předmět na obrázku?

